

Tanah'ta ve Kur'ân-ı Kerîm'de Tanrı'nın Peygamberleri Bireysel İknası

Individual Persuasion of God's Prophets in the Tanakh and the Qur'an

Kübra YILMAZ ÜLGEN

Doktorant, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dinler Tarihi Bilim Dalı,
kubrailahiyat25@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-8431-2295

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü – Article Type	Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi – Date Received	27 Aralık / December 2022
Kabul Tarihi – Date Accepted	20 Mart / March 2022
Yayın Tarihi – Date Published	23 Mart / March 2022
Yayın Sezonu	Mart
Pub Date Season	March

Atıf / Cite as: Yılmaz Ülgen, K. (2022), Tanah'ta ve Kur'ân-ı Kerîm'de Tanrı'nın Peygamberleri Bireysel İknası/Individual Persuasion of God's Prophet in the Tanakh and the Qur'an. Turkish Academic Research Review, 7 (1), 201-223. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr/issue/68995/1048795>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr>

Copyright © Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey. All rights reserved.

Tanah'ta ve Kur'ân-ı Kerîm'de Tanrı'nın Peygamberleri Bireysel İknası¹

Kübra YILMAZ ÜLGEN

Öz

İlahi dinler, Tanrı ile insan arasında bir iletişim olduğunu ve bu iletişimde peygamber olarak nitelendirilen aracı kişilerin bulunduğunu bildirmiştir. Kutsal varlıkla kurulan iletişimde dinler, Tanrı'yı ana unsur olarak görmüştür. Dolayısıyla bu ilişkinin diğer ayağında olan peygamberler ile ilgili konular Tanrı anlayışları çerçevesinde şekillenmiştir. Bu kapsamda monoteist Tanrı inancını temel alan Yahudilik ve İslamın peygamberliğe bakış açıları paralellik göstermiştir. Peygamberlerin bulunmadığı bir din anlayışını benimsememişlerdir. Yahudilik Musa'yı, İslam Hz. Muhammed'i dinin tebliğcisi kabul etmiş, bu peygamberler dışında başka elçilerin de varlığına inanmışlardır. Sözü edilen dinlerin mensupları Tanrı tarafından seçilen kişilerin ilahi varlıktan birtakım bilgiler alma ve aldıkları buyrukları insanlara ulaştırmakla vazifelendirildiklerini kabul etmişlerdir. Peygamberlere yüklenen tebliğ vazifesinin yerine getirilmesi, onların bireysel olarak ikna oluşlarının sağlanmasıyla ilişkilendirilmiştir. İnsanları Tanrı'nın emirlerine uymaya yönlendirebilmek için öncelikle elçilerin ikna olması gerekli görülmüştür. Nebilerin vahyi birebir kaynağından alması, onları ikna eden en önemli delil sayılmıştır. Bununla beraber Yahudi kutsal kitabı Tanah'ta ve İslam dininin kutsal kitabı Kur'ân-ı Kerîm'de Tanrı'nın peygamberleri bireysel olarak ikna olmaya yönlendirdiğine işaret eden anlatılara yer verilmiştir. Bu kutsal kitaplarda bildirildiğine göre peygamberlerin bazıları görevlerinin başlangıcında veya devam ettiği süreçte ikna edici delillere ihtiyaç duymuştur. Çünkü vazifelerinin getirdiği ağır sorumluluktan dolayı endişelenen ve elçilik görevini kabul etmede isteksiz davranan peygamberler olmuştur. Bazıları ise yürüttükleri vazifeden dolayı hakaret işitmiş, işkence görmüş bu yüzden korku ve üzüntü yaşamıştır. Öte yandan akıllarının tatmin edilmesi amacıyla delil talep eden elçiler de bulunmuştur. Peygamberlerin durumlarını dikkate alan Yaratıcı, onların ikna olmasını hedefleyen deliller sunmuştur. Elçilerini ödüllere teşvik etmiş, güven tesis ederek sakinleştirmiş, maddi veya manevi alametlerle tatmin ederek ikna olmaya yönlendirmiştir. Tanah ve Kur'ân-ı Kerîm'in peygamberlere bakış açıları aynı olmasa da Tanrı'nın elçilerini bireysel olarak ikna etmeyi amaçlaması ve bu yönde iletişim kurması ortak bir nokta olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tanrı, Peygamber, Tanah, Kur'ân-ı Kerîm, İkna, Bireysel.

¹ Bu makale, "Kutsal Kitaplar Bağlamında Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'da İkna" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu çalışmaya 2211/A kodlu doktora bursu ile verdiği destekten dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

Individual Persuasion of the Prophets by the God in the Tanakh and Holy Qur'an

Abstract

Divine religions declare that there is a communication between the God and the human and there are mediators described as prophets in this communication. In the communication with the sacred being, religions consider God as the essentiality. Therefore, the subjects about the prophets who are on the other leg of this communication are shaped within the scope of their understanding of God. Within this scope, the perspective of the prophecy in Islam and Judaism which are based on monotheism show parallelism with each other. They didn't adopt a religion approach without prophets. Judaism acknowledges Moses and Islam acknowledges Muhammad as the messenger of the religion and they believe that there are other prophets beside these. They acknowledge that the ones who are chosen by God are assigned to take some messages from the sacred being and transmit the orders they took to the people. Fulfilling the apostatizing duty charged to prophets is associated with their being persuaded individually. The prophets' being convinced in the first place is found necessary in order to guide people to obey the commands of God. The most important evidence that convinced the prophets is regarded as their taking the messages from the source directly. In the Tanakh, the holy scripture of Judaism, and the Holy Qur'an, the holy scripture of Islam, the narratives which indicate that God guided the prophets to persuade individually are included. According to the information stated by these books, some of the prophets needed persuasive evidences at the starting point or during their duty. Because there were prophets who got anxious owing to the heavy responsibility their duty put on them and loath to accept the messenger duty. Some of them were affronted and agonized because of the duty they performed so they felt fear and sadness. On the other side, there were prophets who asked for evidence to persuade their mind. The God who considered these situations of the prophets produced evidence. The God guided them to be persuaded promoting them with prizes, soothing them building thrust and satisfying them using material or spiritual signs. Even though their perspectives of the prophets are not the same, they have the common point that God aimed at persuading them individually and communicated with them in this direction.

Key Words: God, Prophet, Tanakh, Qur'an, Persuasion, Individually.

Structured Abstract

The God communicated with the human to whom he attached a special importance among other creatures he created and delivered his wishes to the human. He taught the human to whom he attached such an importance what to do in order to realize the mistakes and find the truth and produced evidence considering the properties of the creature he created to make them understand his presence and wishes by convincing. He sent revelations, created miracles, thus, let people know about himself. He called out to the mind and feelings by telling things happened in the past via the holy scriptures, prophesying and using punishment or reward mechanisms. He presented people with convincing signs with the universe he created and diversified his forms of address according to their levels and abilities. All these have been accepted as a process of persuasion between the creator (source) and the created (receiver) so that people can be happy and find the truth. At the end of this process, the receiver is expected to know God and his orders, to believe in them and to reflect this belief in their behaviour. In other words, he is asked to make mental, emotional and behavioural changes in accordance with God's commands. Hence, the main point in

the holy scriptures is the persuasion of people, and God guides people to obey his orders with the evidence he presented in this direction. However, the ontological difference between the creator and the created has been an obstacle to understand what God's orders and wishes are. Since it is not possible to believe in the unknown, God aimed to communicate with the human, to inform him, to tell about himself, to talk about his qualities and to announce his commands. For this purpose, he chose envoys from people and made himself known through them. The prophets, who were created as human beings, were personally the object of God's orders and took on certain duties. Judaism and Islam, which are accepted as divine religions, accepted that prophets brought news from God to people within the framework of this understanding. Although the characteristics of the prophets in these two religions and the way the revelation was delivered to them were different from each other, the task of conveying the orders they received from God to people was the common point regarding the belief in prophethood. In the Jewish faith, prophets are accepted as intermediaries chosen from the people for God to communicate with people and bring news from Him. These envoys, who were assigned to speak on behalf of God, announced His will to His servants; conveyed his messages, orders and prohibitions. Divine information was conveyed to the prophets, who are a step of God-human communication, in various ways. According to the Jewish holy scripture Tanakh, God sometimes appeared to those whom he wanted to send revelation, sometimes spoke in a way that made them hear his word, and sometimes placed his word in their mouths. In addition to these, he announced his orders through dreams and sent messages to his envoys by revealing his dignity. He conveyed information to the prophets through intermediaries such as angels or spirits. That is, Yahweh has established a relationship with his messengers by using many means. Although the mediators chosen by God to convey his words are primarily prophets, it has been accepted that some Israeli kings, priests constituting the clergy class, and some people other than the people of Israel were made the addressee of divine address. However, not everyone who were addressed the word of God and came into contact with Him was considered a prophet. Those who were assigned to convey their personal revelation experience to people were described as prophets. For this reason, most people such as Adam, Solomon, David, Job who are stated to have met God in Jewish scriptures, were not seen as prophets. Among the people who are stated to be the addressees of the divine word from God in the Jewish literature who are not considered as prophets and had a convincing communication with God are evaluated under the title of prophet in this article. Likewise, in Islamic belief, God communicated with people by sending prophets. The prophets, who were assigned to convey the divine message to people, are described in the Qur'an as people who do not know the ghayb (the invisible world) but receive news of the ghayb when Allah informs them. In addition, it is emphasized that the prophets were intermediaries who told the revelation as they received it from Allah without adding or subtracting anything, and did not speak according to their personal desires. It is stated in the Qur'an that they spread the orders without fear and hesitation, and that they were equipped with qualities that would not misappropriate and that they were equipped with the abilities to act as divine envoys. According to the Islamic belief, Allah revealed the message that He wanted to convey to humanity to His messengers, whom He sent to the world by equipping them with these features. Sometimes He informed behind the scenes, and sometimes he established a relationship with them through dreams or the intermediary angel Gabriel. In the communication process between Allah and His prophets, the prophets became aware of the things that Allah wanted the servants to do. Later, the prophets conveyed this information, orders and prohibitions to the human communities and endeavoured to make them comply with these orders and prohibitions. In other words, in both Judaism and Islam, God communicated with the prophets in some way and conveyed his orders to people through them. Regardless of how the relationship between God and the prophets occurred, the existence of communication means that the event of persuasion

is also possible. As a matter of fact, it is possible to encounter communication elements that are aimed at people from God and aim to persuade people in both the Jewish holy book Tanakh and the holy book of the Islamic religion, the Qur'an. The focus of these persuasion elements in the holy scriptures is the human being who is created by God and made subject to his order. God aimed to transform people's feelings, thoughts and behaviours with the proofs of persuasion He presented. Sometimes the prophets personally are found at the focal point of the communication in the holy scriptures of these two religions. God presented evidences aiming to persuade His messengers. Although prophets are not different from humans in terms of being adamite, they are different from other humans in terms of the duties they undertake. Accordingly, the acts of persuasion directed to prophets were also peculiar to them. In the dialogues between God and the prophets, God made explanations or presented evidence to persuade the prophets. In this article, the verses that are thought to be aimed at personally persuading God's prophets, based on the holy scriptures of the Jewish and Islamic religions, are discussed. The proofs of persuasion in these verses will be identified and their effects on the prophets will be revealed.

Giriş

Yahudilikte peygamberler, Tanrı'nın insanlarla iletişim kurması O'ndan haber getirmesi için beşer arasından seçilmiş aracı kişilerdir.² Tanrı adına konuşmak ile görevlendirilen bu elçiler O'nun iradesini kullara bildirmiş; mesajlarını, emirlerini ve yasaklarını iletmıştır.³ Tanrı-insan iletişiminin bir basamağı olan peygamberlere ilahi bilgiler çeşitli yollarla aktarılmıştır. Yahudi kutsal kitabı Tanah'a göre Tanrı, vahiy göndermek isteği kişilere bazen görünmüş bazen kelamını işittirecek şekilde konuşmuş bazen de sözünü onların ağızlarına yerleştirmiştir. Bunlara ilaveten rüyalar yoluyla emirlerini bildirmiş, izzetini tecelli ettirerek elçilerine mesaj göndermiştir. Melek ya da ruh gibi araçlarla da peygamberlere bilgi aktarmıştır.⁴ Yani Yahve birçok vasıta kullanarak elçileri ile bağlantı kurmuştur. Tanrı'nın sözlerini iletmek için seçtiği aracı kişiler öncelikli olarak peygamberler olsa da bazı İsrail krallarının, din adamı sınıfını teşkil eden kohenlerin, İsrail kavmi dışındaki birtakım insanların da ilâhî hitaba muhatap kılındığı kabul edilmiştir.⁵ Ancak Tanrı sözüne muhatap olan,

² Louis Isaac Rabinowitz, "Prophets and Prophecy", *Encyclopaedia Judaica*, Ed. Fred Skolnik-Michael Berenbaum, (Jerusalem: Keter Publishing House, Second Edition, 1945), XVI/566-581; Abdurrahman Küçük-Günay Tümer-M. Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2014), 337-338; *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*, (İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2011), Nehemya, 9/7, 30; Mezmurlar, 105/26.

³ Yasa'nın Tekrarı, 5/5; 18/18; II. Krallar, 3/11; 17/13; II. Tarihler, 18/7; Yeremya, 26/12.

⁴ Yaratılış, 12/7; 15/1; 22/11; 32/30; Mısır'dan Çıkış, 33/9-11; 24/26; Çölde Sayım, 12/6-8; I. Samuel, 10/6; II. Tarihler, 24/20; Mezmurlar, 89/19; Yeşaya, 59/21; 42/1; Yeremya, 1/9; Hezekiel, 2/2; 3/22-24. Ayrıca bk. Musa b. Meymûn, *Delâlet'ul-Hâirîn*, çev. Özcan Akdağ-Osman Bayder, (Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019) II/391; Salime Leyla Gürkan, *Anahatlarıyla Yahudilik*, (Ankara: İsam Yayınları, 2014), 113.

⁵ Yaratılış, 6/13-21; 7/1-5; 9/1-17; 12/1-3; 16/7-12; 17/1-21; 20/3-7; 25/22-23; 26/2-5; 31/3; 31/24; 35/9-15; Mısır'dan Çıkış, 24/9-11; Çölde Sayım, 12/5-9; 22/9-12, 31-35; 23/4-5; Yeşu, 1/1-9; 4/1-3; I. Samuel, 23/2, 4; I. Krallar, 6/11-13; II. Tarihler, 1/7-12; Levililer, 10/3-15.

O'nunla irtibat kuran herkes peygamber olarak kabul edilmemiştir. Yaşadığı kişisel vahiy tecrübesini insanlara aktarmakla görevlendirilenler peygamber olarak nitelendirilmiştir. Bu yüzden Yahudi kutsal metinlerinde Tanrı ile görüştüğü belirtilen Âdem, Süleyman, Davut, Eyüp gibi çoğu kişi peygamber olarak görülmemiştir.⁶ Yahudi literatüründe Tanrı'dan gelen ilahi söze muhatap olduğu ifade edilen ancak peygamber olarak kabul edilmeyen kişilerden Tanrı ile aralarında ikna edici bir iletişim gerçekleşmiş olanlar, bu makalede peygamber başlığı altında değerlendirilmiştir.

İslam inancına göre Allah, peygamberler göndererek insanlarla iletişim kurmuştur.⁷ O, beşere iletmek istediği mesajı elçilerine vahyetmiş, perde arkasından bildirmiş bazen de rüyalar veya aracı melek Cebrail ile onlarla bir ilişki kurmuştur.⁸ Allah ile peygamberi arasında geçen iletişim sürecinde peygamberler, Allah'ın kullarından istediği şeylerin bilgisine vakıf olmuş, daha sonra bunları insanlara tebliğ etmiştir. Yani Yahudilikte de İslam'da da Tanrı peygamberler ile bir şekilde iletişim halinde olmuş ve buyruklarını onlar aracılığıyla insanlara ulaştırmıştır. Tanrı ile peygamberler arasındaki haberleşmenin meydana gelişi nasıl olursa olsun iletişim olayının var olması ikna olayının da mümkün oluşuna işaret etmiştir. Nitekim Yahudi kutsal kitabı Tanah'ta ve İslam dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de Tanrı'dan insanlara yönelik olan ve ikna amaçlayan birtakım deliller kullanılmış; bu delillerle insanların duygu, düşünce ve davranışlarında dönüşüm gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Sözü edilen iki dinin kutsal kitabında yer alan ikna amaçlı iletişimin odak noktasında kimi zaman da peygamberler bulunmuştur. Tanrı, elçilerinin kişisel olarak ikna edilmesine yönelik deliller sunmuştur. Peygamberler beşer oluşları yönüyle insanlardan farklı olmasalar da yüklendikleri vazife itibarıyla diğer insanlardan ayrı tutulmuşlardır. Dolayısıyla peygamberlere yönelik olan ikna eylemleri de onlara has olmuştur. Makalede Yahudi ve İslam dininin kutsal kitapları esas alınarak Tanrı'nın peygamberini kişisel olarak ikna etmesine yönelik olduğu düşünülen cümleler ve ayetler ele alınacaktır. Bu ifadelerdeki ikna delilleri tespit edilip peygamberler üzerindeki etkileri ortaya konulacaktır.

⁶ Eldar Hasanov, "Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler" *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 2014, s. 679-682; Ö. Faruk Harman, "Yahudilik (İnanç Esasları)", *İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yay., 2013), XLIII/204.

⁷ *Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meâli*, çev. Hayrettin Karaman-Ali Özek vd., (Ankara: TDV Yay., 2019), Nisâ, 4/163. Ayrıca bk. Toshihiko Izutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.), 208.

⁸ Şûrâ, 42/51. Ayrıca bk. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Sadeleştirme, (İstanbul: Azim Dağıtım, tsz.) VII/35; Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, çev. S. Kemal Sandıkçı, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), XIII/232-234.

1. Tanah'ta Tanrı'nın Peygamberleri Bireysel İknası

Doğru bir adam aynı zaman da Tanrı'nın seçtiği peygamberlerden kabul edilen Nuh (Noah); Tanrı'nın unutulduğu, dünyanın kötülükle dolduğu, insanların ahlaken çöktüğü ve yoldan çıktığı bir devirde yaşamıştır. Yahve, bu dönemde çirkinliklerin önü alınamaz boyuta ulaştığını görünce yeryüzünü yok etmeye karar vermiş; hoşnut olduğu kulu Nuh, onun ailesi ve uygun gördüğü hayvanlar dışındaki bütün varlıkları bir tufanla yok etmiştir.⁹ Tufan sona erince Yahve, Nuh ve ailesine yeryüzünü yeniden imar etme izni vermiştir. Bu amaçla gemide var olan dişi ve erkeklerin ayrı ayrı bulunma yasağını¹⁰ kaldırmış, çoğalmalarını istemiştir.¹¹ Ancak Nuh yine asi nesil gelebilir korkusuyla bu fikre yanaşmamıştır. Tanrı ise bir daha yeryüzünü yok etmeyeceğine dair Nuh'a söz vererek onu ikna etmiştir.¹² Daha sonra gemiden ayrılan Nuh yerle bir olmuş dünyayı ve geride kalan bir avuç insanı görünce yeniden endişeye kapılmıştır. Yahve ise kâinatın onun soyu aracılığıyla dolacağını, canlanacağını teminatını vererek Nuh'u teskin etmiştir.¹³ Ancak Nuh'un kaygıları sona ermemiştir. Yeryüzündeki az sayıda insanın vahşi hayvanlar tarafından ortadan kaldırılabileceğini bu yüzden sürekli tehlike içinde yaşayacaklarını da düşünmüştür. Tanrı ise “*Yerdeki hayvanların, gökteki kuşların tümü sizden korkup ürkecek. Yeryüzündeki bütün canlılar, denizdeki bütün balıklar sizin yönetiminize verilmiştir.*”¹⁴ cümlesiyle hayvanlara insanlardan korkma içgüdüğü yerleştirdiğini anlatmış böylece güven tesis etme yoluna giderek Nuh'u ikna olmaya teşvik etmiştir.¹⁵ Tanrı bütün bunlardan sonra verdiği sözleri unutmayaacağına dair onları ikna etmek için gökkuşağını aralarındaki anlaşmayı hatırlatan bir sembol olarak seçtiğini bildirmiştir. Yahve bu alameti gökyüzünde gördükçe Nuh'a verdiği vaatleri anımsayacağını dolayısıyla yok etme eylemini bir daha gerçekleştirmeyeceğini garanti etmiş,¹⁶ Nuh ve soyunu sözlerinin hakikat olduğuna ikna etmeye yöneltecek deliller sunmuştur.

Tanah'ta Tanrı ile peygamberi arasında gerçekleştiği varsayılan ikna edici iletişim örneklerinden biri de İbrahim peygamberin Harran'dan Kenan diyarına göç

⁹ Yaratılış, 6/5-22; 7/1-23; 8/1-22.

¹⁰ Rashi, <https://www.sefaria.org/Genesis.7.7?lang=en&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

¹¹ Yaratılış, 8/15-17; 9/7.

¹² Yaratılış, 8/21, 9/11. Ayrıca bk. Moşe Farsi, *Tora ve Aftara (Bereşit)*, (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2012), 51.

¹³ Yaratılış, 9/1. Ayrıca bk. Farsi, *Bereşit*, 53.

¹⁴ Yaratılış, 9/2.

¹⁵ Farsi, *Bereşit*, 53.

¹⁶ Yaratılış, 9/8-17. Ayrıca bk. Farsi, *Bereşit*, 54-55; Rashi, <https://www.sefaria.org/Genesis.9.16?lang=bi&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

etmesi sürecinin anlatıldığı pasajlarda yer almıştır. Yahve, ileri yaşlara ulaşmış İbrahim ve eşi Sara'dan doğup büyüdükleri, huzur ve refah içinde yaşadıkları toprakları ve buradaki ailelerini bırakıp kendisinin belirlediği ülkeye gitmelerini istemiştir.¹⁷ İbrahim'in belirli bir yaşam standardı bulunan topraklarından uzaklaşıp yeniden hayat kurması onun yaşında birisi için zor bir imtihan olarak görülmüştür. İbrahim tüm olumsuzluklara rağmen Tanrı'ya olan sevgisi uğruna emre itaat etmiş ve O'nun istediği yerde yaşamayı kabul etmiştir.¹⁸ Ancak çetin yol şartlarının ve onları bekleyen belirsiz hayatın, çocuk sahibi olamayan bu çiftin evlat sahibi olma ihtimalini daha da azaltacağına, maddi olarak zarara uğratabileceğine ve itibar kaybı yaşatabileceğine yönelik üzüntü ve kaygı hissetmekten de geri durmamışlardır. Tanrı ise İbrahim'in itaatine karşılık onu ödüllendirmek ve endişelerinden uzaklaştırmak istemiştir. Bu amaçla onun korku duyduğu konularla ilgili mükâfat vaatlerinde bulunmuştur. “*Seni büyük bir ulus yapacağım, seni kutsayacak, sana ün kazandıracakım, bereket kaynağı olacaksın.*”¹⁹ pasajında dile getirdiği vaatlerle onu tedirgin eden meselelerden zarar görmeyeceğine ikna olmasını istemiş böylece güven içinde yolculuk yapacaklarına teminat vermiştir.²⁰ Bunların yanı sıra Tanrı İbrahim'in gideceği yerde onu destekleyecek insanlar olacağını anlatarak yalnız kalmayacağını vurgulamıştır. Onu seveni mübarek kılacağını, ondan nefret edeni ise lanetleyeceğini bildirerek İbrahim'i bizzat koruyacağına söz vermiş,²¹ onu teskin etmeyi amaçlayan bu mükâfatlarla ikna olmaya teşvik etmiştir.

İbrahim, Kenan iline yerleştikten sonra Tanrı'nın desteğiyle zaferler kazanmış, büyük bir üstünlük elde etmiştir. Ancak diğer insanların öç alma ihtimali karşında yaşadığı toprakların akıbeti ve Tanrı'nın yardımının devam edip etmeyeceği konusunda endişeler yaşamaya başlamış ayrıca soyunu devam ettirecek bir evlada hâlâ kavuşamamış olması tedirginliğini arttırmıştır.²² Tanrı bu korkularından uzaklaşması için İbrahim'e görünmüş ve onu büyük mükâfatların beklediğini

¹⁷ Yaratılış, 12/1. Ayrıca bk. Sa'adya Gaon, *Tefsîru't-Tevrat bi'l-Arabiyye-Tevrat (Tora) Tefsiri*, (İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018), 1/360.

¹⁸ Ramban, <https://www.sefaria.org/Genesis.12.1?lang=bi&with=Ramban&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

¹⁹ Yaratılış, 12/2.

²⁰ Rashi, <https://www.sefaria.org/Genesis.12.2?lang=bi&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021; Farsi, *Bereşit*, 80-81.

²¹ İbn Ezra, <https://www.sefaria.org/Genesis.12.3?lang=bi&with=Ibn%20Ezra&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021; Farsi, *Bereşit*, 83; Chizkuni, <https://www.sefaria.org/Genesis.12.3?lang=bi&with=Chizkuni&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

²² Ramban; <https://www.sefaria.org/Genesis.15.1?lang=bi&with=Ramban&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021; Rashi; <https://www.sefaria.org/Genesis.15.1?lang=bi&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

vadetmiştir.²³ Ancak İbrahim ikna olmamış, çocuksuz oluşunu hatırlatarak hediyelerin başkalarına miras kalacağını söylemiştir. Bunun üzerine Yahve onun evlat sahibi olacağını ve soyunun gökteki yıldızlar gibi sayılamayacak kadar genişleyeceğini haber vermiştir. Böylece İbrahim bu sözün hakikat olacağına ikna olmuş, Tanrı'ya olan inancı kuvvetlenmiştir.²⁴

Tanah'a göre Tanrı, İbrahim'in yaşadığı toprakların onun soyuna mülk kılınacağını bildirmiştir.²⁵ İbrahim ise gelecek kuşakların günah işleyerek bu haklarını kaybedeceklerinden endişe duymuş ve Tanrı'ya "*Ey egemen Rab, bu toprakları miras alacağımı nasıl bileceğim.*"²⁶ şeklinde bir soru yöneltmiş, antlaşmadan dönülmeyeceğine teminat olacak bir alamet talep etmiştir.²⁷ Bunun üzerine Tanrı ondan bazı hayvanları kesip parçalarını karşı karşıya gelecek şekilde yerleştirmesini istemiştir. Daha sonra alevli bir ateş göndererek bunu bölünmüş hayvanların arasından geçirmiş böylece ahdi mühürlemiş, geri alınamaz bir şekilde kesinleştirmiş ve İbrahim'in ikna olmasını sağlamıştır.²⁸

Tanrı ümit duygularını harekete geçirecek çeşitli mükâfatlar aracılığıyla İbrahim'i iknaya yönelttiği gibi korku çekiciliği kullanarak da sözünü etkili kılacak girişimlerde bulunmuştur. Tanah'a göre İbrahim doksan dokuz yaşına gelince Yahve ona görünmüş ve '*Ben her şeye gücü yeten (şadday) Tanrı'yım. Benim yolumda yürü, kusursuz ol*'²⁹ şeklinde bir nida ile seslenmiştir. Daha sonra yaptığı ahdi hatırlatmış, ahde işareti olması için de erkeklerin sünnet (brit-mila) edilmesini istemiştir.³⁰ Burada dile getirilen 'şadday' Tanrı'nın yaratma üzerindeki kudretini hâkimiyetini bildiren isimlerinden biri olarak anlamlandırılmıştır.³¹ İbn Ezra, sünnet emrinin dile getirildiği dönemde Tanrı'nın zatını bu isimle nitelendirmesini yaratıcının kudretini İbrahim'e hatırlatma amacı taşıyan bir girişim olarak değerlendirmiştir. Bu güç vurgusuyla ona Tanrı korkusu hissettirildiği böylece sünnet olmaya ikna edildiği yorumunu yapmıştır.³²

²³ Yaratılış, 15/1.

²⁴ Yaratılış, 15/2-6. Ayrıca bk. Sa'adya, *Tefsîru't-Tevrat bi'l-Arabiyye*, I/387-388; Farsi, *Bereşit*, 98-100.

²⁵ Yaratılış, 15/7.

²⁶ Yaratılış, 15/8.

²⁷ Sforno, <https://www.sefaria.org/Genesis.15.8?lang=bi&with=Sforno&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021; Farsi, *Bereşit*, 103.

²⁸ Sa'adya, *Tefsîru't-Tevrat bi'l-Arabiyye*, I/390; Farsi, *Bereşit*, 105.

²⁹ Yaratılış, 17/1.

³⁰ Yaratılış, 17/1-14.

³¹ Louis F. Hartman-S. David Sperling, "God, Names of", *Encyclopaedia Judaica*, ed. Fred Skolnik-Michael Berenbaum, Jerusalem: Keter Publishing House, VII/673.

³² İbn Ezra, <https://www.sefaria.org/Genesis.17.1?lang=bi&with=Ibn%20Ezra&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

Tanrı'nın İsrailoğullarına yol göstermesi için seçtiği Musa ile Sina Dağı'nda kurduğu iletişimin anlatıldığı Tanah pasajları, Yahve ile peygamberi arasında vuku bulmuş ikna amacı taşıyan eylemler barındırmıştır. Tevrat'a göre Musa, Mısır'da yaşadıkları esaretten İsrailoğullarını kurtarma ile vazifelendirilmiş ve ona Firavun'la görüşmesi emredilmiştir.³³ Ancak İsrailoğullarını serbest bırakması için Firavun'un ikna edilmesinden önce Musa'nın bu görevi üstlenmeye ikna edilmesi gerekmiştir. Çünkü Musa kendini yetersiz gördüğü ve insanların onun sözüne inanmayacağından korktuğu için bu vazifeyi kabul etmemiştir. Tanrı ise başarılı olacağına ve Firavun'dan zarar görmeyeceğine dair güvence vererek Musa'yı rahatlatıcak söylemlerde bulunmuştur. “*Kuşkun olmasın ben seninle olacağım...*”³⁴ sözüyle Peygamberini yalnız bırakmayacağını bildirmiş ayrıca Mısır'dan çıktıktan sonra da buldukları dağ üzerinde Tanrı'ya ibadet etme lütfuyla Musa'yı ve halkını ödüllendireceğini vadedmiştir.³⁵ Yahve, onu ikna etmek için sözle yetinmemiştir. Musa'nın, Firavun ve diğer insanlar karşısında peygamberliğini kanıtlamasına yardım etmiştir. Yere atınca yılanı döndüren değnek, göğsünden çıkardığında hastalıklıymiş gibi beyazlaşan bir el, Nil'in sularını kana dönüştürme yetkisi gibi maddi mucizeler sunarak onu kuvvetlendirmiş; görevi kabul etmeye teşvik etmiştir.³⁶ Tanrı Musa'yı elçilik yapmaya ikna etmek için birçok yöntem kullanmasına rağmen Musa tam olarak ikna olmamış, bu kez de dilindeki arızadan dolayı iyi bir hatip olmadığını öne sürerek itirazda bulunmuş ve Rabb'i öfkelenmiştir. Tanrı, Musa'nın ikna olmasını beklemeden Mısır'a gitmesini emretmiş yine de kardeşi Harun'u ona yardımcı olarak atayarak konuşmasından kaynaklanan çekincelerinin gitmesini ve teskin olmasını istemiştir.³⁷

Tanrı emirlerini Musa'dan sonra onun yardımcısı Yeşu aracılığıyla insanlığa bildirmiş, kutsal Kenan topraklarına İsrailoğullarını ulaştırma görevini ilerleyen yaşına rağmen Yeşu'ya vermiştir.³⁸ Ancak ona verilen bu vazife Musa'ya nasip olmayan ağır bir mesuliyettir. Musa gibi bir yol gösterici de artık Yeşu'nun yanında bulunmamaktadır. Bunlara ilaveten İsrailoğulları asi, dara düştüğü zaman

³³ Mısır'dan Çıkış, 3/1-10.

³⁴ Mısır'dan Çıkış, 3/11.

³⁵ Mısır'dan Çıkış, 3/11-12, 4/1. Ayrıca bk. Moşe Farsi, *Tora ve Aftara (Şemot)*, (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2. bs., 2007), 23-24; Raşhi; <https://www.sefaria.org/Exodus.4.10?lang=bi&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

³⁶ Mısır'dan Çıkış, 4/1-9. Ayrıca bk. Farsi, *Şemot*, 31.

³⁷ Mısır'dan Çıkış, 4/8-18. Ayrıca bk. Farsi, *Şemot*, 31-33; Baki Adam, *Hazreti Musa*, (İstanbul: İlgü Kültür Sanat, 2019), 42-43.

³⁸ Yeşu, 1/1-3. Ayrıca bk. Hayrullah Örs, *Musa ve Yahudilik*, (İstanbul: Remzi Kitapevi, 1966), 185; William MacDonald, *Kutsal Kitap Yorumu-Eski Antlaşma Serisi*, (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004), I/270.

sorumluluktan kaçıp peygamberlere sıkıntı çıkaran bir topluluktur. Sözü edilen durumlar Yeşu'yu yüklediği vazife karşısında endişeye sevk etmiş, başarılı olup olamayacağı konusunda korkular yaşatmıştır.³⁹ Ancak Tanrı ona korkmak yerine güçlü ve cesur olması gerektiğini öğütlemiştir. “*Yaşamın boyunca kimse sana karşı koyamayacak; nasıl Musa ile birlikte olduysam, seninle de birlik olacağım. Seni terk etmeyeceğim, seni yüz üstü bırakmayacağım.*”⁴⁰ cümlesiyle çeşitli vaatlerde bulunmuştur. Böylece Tanrı yardımıyla birlikte başarı kazanacağına ikna olması hedeflenmiş ve kaygı duymaması konusunda isteklendirilerek vazifesini yapmaya yönlendirilmiştir.⁴¹

Tanrı, Musa ve Yeşu gibi peygamberlerin yanı sıra Tanah'ta başka peygamberlere de yalnız olmayacakları sözünü vermiş, gönüllerini tatmin etmiş, onları güvende hissettirmiş böylece vazifelerini cesurca yapmaya yöneltecek ikna teşvikleri sunmuştur.⁴² Yeremya peygamber bu teşviklerle desteklenmiş kişilerden birisidir. Tanrı ona peygamber seçildiğini bildirince kaygılanmış, genç oluşundan kaynaklanan hitabet yetersizliğini dillendirerek göreve karşı mesafeli durmuştur.⁴³ Tanrı ise ne söylemesi gerektiğini ona bildireceğini ve her zaman onunla olacağını vadetmiştir. Ardından sözlerini onun ağzına koyduğunu ve onu yetkin kıldığını haber vermiş dolayısıyla yetersizliklerinden kaynaklı endişelerini gidererek vazifeyi kabullenmeye ikna etmiştir.⁴⁴ Benzer destek Hezekiel'in İsrailoğullarına elçi olarak gönderilmesi sürecinde de verilmiştir. Peygamberlik yapacağı kavmin Tanrı'ya başkaldıran, söz dinlemez, dik başlı ve inatçı olduğu Hezekiel'e hatırlatılmış; tüm bunlar karşısında korkmadan, yılmadan vazifesini yerine getirmesi istenmiştir. Rabbin güçlü elinin onun üzerinde olacağı hatırlatılarak ikna olmuş bir şekilde vazifesini yapmaya yönlendirilmiştir.⁴⁵

Tanrı, seçtiği kişilerin elçi olduğuna onları ikna etmek için deliller sunmuş, mucizeler göstermiştir. Bazen de bizzat vazife verilenler Yahve'den işaretler talep ederek kendileriyle konuşanın Rab olduğuna ve onlarla birlikte bulunacağına ikna olmak istemişlerdir.⁴⁶ Örneğin Tanah'ta anlatılan hâkimlerden Gidyon, Tanrı'dan

³⁹ MacDonald, *Eski Antlaşma Serisi*, I/272.

⁴⁰ Yeşu, 1/5.

⁴¹ Yeşu, 1/6-9.

⁴² Mustafa Sinanoğlu, *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerîm'de Nübüvvet*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995), 34-35.

⁴³ Yeremya, 1/4-6.

⁴⁴ Yeremya, 1/7-11.

⁴⁵ Hezekiel, 2/1-7, 12-14.

⁴⁶ Sinanoğlu, *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerîm'de Nübüvvet*, 73.

alamet beklemiştir.⁴⁷ Onun kaya üzerine sunu olarak koyduğu et ve mayasız pide Rabbin meleği vasıtasıyla kayadan çıkarılan bir ateş ile yanmış, Gidyon gördüğü bu olağanüstü olayla ikna olmuştur.⁴⁸ Daha sonra Tanrı ona İsrailileri Midyan halkının elinden kurtarma vazifesi vermiş ve onun bu görevinde başarılı olacağını bildirmiştir.⁴⁹ Ancak Midyanlıların gücü karşısında başarısız olacağını düşünen Gidyon, Tanrı'nın sözüne inanmak için yeni bir alamet istemiştir. Bu amaçla harman yerine koyduğu yün yapağının üzerine çiy düşmesini, toprağın kuru kalmasını beklemiştir. Bu sıra dışı arzusu gerçek olunca aksi yönde bir talepte daha bulunmuş; toprağa çiy düşmesini, yün yapağının kuru kalmasını istemiştir. Tanrı bu beklentiyi de cevaplayınca Gidyon ikna olmuştur.⁵⁰ Tanrı ona verdiği zafer sözünü de olağanüstü bir şekilde yerine getirmiş, binlerce kişilik Midyan ordusunu üç yüz Gidyon askeriyile yok etmiş böylece ikna eylemini pekiştirmiştir.⁵¹

Tanah'ta ilahi söze muhatap olmuş hikmetli kişilerden biri olarak yer alan Eyüp (İyov) de Tanrı ile ikna edici iletişim süreci yaşamıştır.⁵² Hastalık, yokluk, evlat kaybetme gibi ağır felaketler ile sınanmış; bunlara rıza göstermiştir.⁵³ Hastalıklarla uğraştığı dönemde arkadaşları, başına gelen musibetlerin onun günahlarının bir cezası olduğunu dolayısıyla maruz kaldığı kötü durumu hak ettiğini iddia etmiş; Eyüp ile uzun uzun tartışmışlardır.⁵⁴ Eyüp iyilik ve doğruluk için üst düzey çaba göstermiş birisi olarak bu belalara layık olmadığını düşünmüş, Tanrı'nın bu kötülükleri ona neden yaşattığını öğrenmek istemiştir.⁵⁵ Bunun üzerine Tanrı Eyüp'le iletişim kurmuş bir kasırganın içinden meydan okuyarak onu ikna olmaya yöneltmiştir.⁵⁶ Onun çektiği acıların sebebini açıklamaksızın edebi gücü bulunduğu iddia edilen şiirsel ifadelerle kâinattaki varlıkların yaratılışlarındaki harikalıkları akla ve duygulara seslenen delillerle bildirmiş, Eyüp gibi zavallı bir mahlûkun onunla çekişmeye girmesini eleştirmiştir.⁵⁷ Çöle yağmur yağdıran, göklerden kırağı düşüren, suları yeryüzünde donduran, denizlere sınırlar çizen, ışığı ve rüzgârı yeryüzüne yayan, aslandan kuzguna bütün varlıkları doyuran, güneşe süzülme yi kartala uçmayı öğreten gücün kendisi

⁴⁷ Emil G Hirsch, "Gideon" *The Jewish Encyclopedia*, (New York-London: Funk end Wagnalls Company, 1906), V/660-662.

⁴⁸ Hâkimler, 6/16-22.

⁴⁹ Hâkimler, 6/16.

⁵⁰ Hâkimler, 6/ 36-40.

⁵¹ Hâkimler, 7/1-21.

⁵² Eyüp, 1/1; 38/1. Ayrıca bk. Yusuf Besalel, "İyov", *Yahudilik Ansiklopedisi*, (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2001), I/267-268.

⁵³ Eyüp, 1/13-22.

⁵⁴ Macdonald, *Eski Antlaşma Serisi*, I/601.

⁵⁵ Eyüp, 7/11-21; 10/1-7.

⁵⁶ Eyüp, 38/1-3.

⁵⁷ Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, çev. Oktay Özel, Hamide Koyukan, Kudret Emiroğlu, (İstanbul: Pegasus Yayınları, 2018), 115; Macdonald, *Eski Antlaşma Serisi*, I/621-623.

olduğunu hatırlatmış; Tanrı'nın işlerini sorgulayan Eyüp'ten de bunları yapmasını istemiştir.⁵⁸ Bu deliller karşısında Eyüp; Tanrı'nın bilgeliğine, gücüne, iradesine kendisinin ise ilahi hikmeti algılayamayacak aciziyetine ikna olarak tövbe etmiştir.⁵⁹ Tanrı da ondan lütfunu esirgememiş, onu eski huzurlu günlerine kavuşturmuştur.⁶⁰

Yunus (Yonah), Tanrı tarafından Ninova kentinin sakinlerine yaptıkları kötü işler yüzünden helak olacaklarını bildirmekle görevlendirilen ve bu vazifesi sırasında ikna tecrübesi yaşatılan bir peygamberdir.⁶¹ O, balığın karnından çıktıktan sonra Ninova'ya gider ve kent sakinlerine kırk gün sonra yok olacaklarını ilan eder. Endişeye kapılan halk, günahlarından pişman olarak af diler, Tanrı da onları bağışlar.⁶² Yunus ise onların affedilmesine içerler, kendisinin sözü gerçekleşmeyen yalancı peygamber durumuna düşmüş olmasından dolayı kızgın halde şehrin dışına çıkar ve kenti izlemeye başlar.⁶³ Tanrı, Yunus'un hissettiği bu duyguların uygunsuzluğunu ona fark ettirmek için bir olay irad eder, bu sayede ikna süreci başlatır. Yahve bulunduğu yerde gölgelenmesi için Yunus'un yanı başında bir ot bitirir ancak ertesi gün bitkiyi kurtçuklar vasıtasıyla yok eder, o da bu canlının ölmesine üzülür.⁶⁴ Tanrı ise hemen onun içinde bulunduğu tezat duruma dikkat çeker ve emek vermediği bir varlığın yok oluşuna üzülen Yunus'un binlerce insanın, çocuğun bulunduğu şehrin yerle bir edilmemesine öfkelenişini eleştirir.⁶⁵ Tanrı kendisinin bütün mahlûkatı esirgeme hakkına sahip olduğunu böyle bir olay üzerinden Yunus'a anlatır. Bu sayede bağışlayıcı oluşuna, varlıklara olan sevgisine dikkat çekerek⁶⁶ Ninovalıların yok edilmemesindeki hakikate Yunus peygamberin aklen ve kalben ikna olmasını sağlayacak bir delil sunmuş olur.

2. Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın Peygamberleri Bireysel İknası

İslam peygamberlerinden Hz. Nuh Allah'ın ikna edici hitabına muhatap kılınmış elçilerdendir. Kur'ân'a göre o, doğru yolu bulmaları için kavmine gönderilmiş, bu amaçla yoğun çabalar sergilemiş fakat insanların çoğunluğu

⁵⁸ Eyüp, 38/4-41; 39/1-30; 40/1-2.

⁵⁹ Eyüp, 42/1-6.

⁶⁰ Eyüp, 42/10-16.

⁶¹ Yusuf Besalel, "Yona", *Yahudilik Ansiklopedisi*, (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2002), III/794.

⁶² Yunus, 3/1-10. Ayrıca bk. Kadir Polater, "Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes'e Göre Yunus Kıssası", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 7/2, (2007), 158.

⁶³ Rashi, <https://www.sefaria.org/Jonah.4.1?lang=bi&with=Rashi&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

⁶⁴ Yunus, 4/5-8.

⁶⁵ Yunus, 4/9-11. Ayrıca bk. Abarbanel, <https://www.sefaria.org/Jonah.4.9?lang=bi&with=Abarbanel&lang2=en> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

⁶⁶ William MacDonald, *Kutsal Kitap Yorumu-Eski Antlaşma Serisi*, (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2005), II/692-693; Örs, *Musa ve Yahudilik*, 283.

tarafından kabul görmemiştir.⁶⁷ Kavmi Hz. Nuh'un sözlerine kulak asmamış, öğütleri kendi öz evladına dahi fayda etmemiştir. Halkının iman etmemesi, günah işlemeye devam etmesi Hz. Nuh'a derin elemeler yaşatmış, onun sürekli sıkıntılar çekmesine sebep olmuştur. Peygamberinin üzüntü duymasına rıza göstermeyen Allah, onu tasalanmamaya ikna etmek için “*Kavminden iman etmiş olanlardan başkası artık (sana) asla inanmayacak. Öyle ise onların işlemekte olduklarından (günahlardan) dolayı üzülmeye.*”⁶⁸ hitabıyla ona seslenmiştir. İnsanların azgınlıklarının karşılığı olarak görecekleri sonun yaklaştığını Hz. Nuh'a vahyetmiş, bundan böyle keder duymamasını istemiştir.⁶⁹

İsyankâr halkın tufanla yok edileceğinin bildirilmesinden sonra Allah, Hz. Nuh'a ailesinin ve ona inananların bu felaketten zarar görmeyeceğini vadedmiştir. Bir gemiyi bu sözüne aracı kılmış, yükselen sulardan iman ehlini korumuştur. Allah'ın emri olan tufan geldiğinde Hz. Nuh, oğlunu sulardan kaçmaya çalışırken görmüş; onu hak yola çağırmıştır. Fakat o inançsızlığında direktmiş, suların arasında kaybolup gitmiştir.⁷⁰ Bu durum karşısında Hz. Nuh, oğlunun da ailesinden biri olduğunu söyleyerek kurtarılmasını talep etmiş; Allah ise kalbinde beslediği inançsızlık duygusu yüzünden onun Nuh'un ailesinden olmadığını bildirmiştir. Bu isteğinin imkânsızlığına aklen ve kalben ikna olması için Allah, Hz. Nuh'a oğlunun iyi şeyler yapmadığını, küfür fiili işlediğini bir delil olarak hatırlatmış, isteklerinde daha dikkatli olması gerektiği konusunda ikaz etmiştir.⁷¹

Tufandan sonra Nuh'un yanında iman ehli küçük bir topluluk kalmış, gerisi helak olmuştur. Tanah'ta da benzer şekilde belirtildiği üzere geride kalan az sayıda müminin akıbeti konusunda Hz. Nuh endişeye kapılmıştır. Peygamberin kaygılarına karşın Allah ikna edici mükâfatlar sunarak gönlünü rahatlatmış, onlara selamet ve bereket ihсан ettiğini vahyetmiştir. Bu sayede çoğalacakları, güven içinde yaşayacakları ve onların soylarından birçok ümmetin geleceği sözünü vererek endişelerini gidermiştir.⁷²

Peygamberlerin kişisel iknalarına yönelik Kur'ân ayetlerinde adı geçen diğer elçiler Hz. İbrahim ve Hz. Musa'dır. Bu peygamberlerin kendileri Allah'tan ikna edici

⁶⁷ Nûh, 71/1-7.

⁶⁸ Hûd, 11/36.

⁶⁹ Hûd, 11/37. Ayrıca bk. Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*, çev. S. Kemal Sandıkçı, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), VII/189; İsmail Hakkı Bursevî, *Rûhu'l-Beyân Tefsiri*, Abdullah Öz, vd., (İstanbul: Damla Yayınevi, 2002), IV/133.

⁷⁰ Hûd, 11/40-43.

⁷¹ Hûd, 11/45-46. Ayrıca bk. Mâtürîdî, *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*, VII/199-201.

⁷² Hûd, 11/48. Ayrıca bk. Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, IV/542.

deliller talep etmiştir. Hz. İbrahim ölülerin nasıl diriltildiğini merak etmiş ve bu olayın keyfiyetini öğrenmeyi arzulamıştır.⁷³ İnsanların Allah tarafından diriltileceğine inandığını ancak iman ettiği hususu rasyonel kanıtlar ile müşahede etmek böylece bilişsel olarak ikna olmak istediğini Yaratıcı'ya bildirmiştir.⁷⁴ Allah da onun bu arzusunu tatmin etmek, dirilişi ona akılcı olarak kavratmak amacıyla bir delil sunmuştur. Dört adet kuşu kesip her parçasını bir dağın başına koymasını emretmiş, daha sonra onları çağırıldığında yanına geleceklerini haber vermiştir. Hz. İbrahim gözleriyle gördüğü bu alamet ile zihnî ve kalbî rahatlığa kavuşturulmuş bu sayede ikna edilmiştir.⁷⁵

Hz. İbrahim gibi Hz. Musa da Allah'tan kişisel iknaya yönelik bir talepte bulunmuş, Allah'ı görmek istemiştir. Allah ise onun bu talebini olumlu yanıtlamamış kendisini göremeyeceğini vahyetmiştir.⁷⁶ Bunun dünyada imkânsız oluşuna Musa'yı ikna etmek için ise dağa tecelli etmiş ve dağ yerle bir olmuştur. Hz. Musa yaşadığı olay karşısında dehşete kapılıp baygın düşmüş, sonrasında Allah'a tövbe etmiş, böylece O'nun fani gözlerle idrak edilemeyeceğine maddi delillerle ikna olmuştur.⁷⁷

Hz. Musa'nın peygamberlik hayatı boyunca Allah, başka deliller sunarak da onu iknaya teşvik etmiştir. Örneğin kardeşi Hz. Harun'la birlikte Firavun'a gitmeyi emrettiği zaman onlar azgın hükümdarın kötü davranmasından ya da iyice yoldan çıkmasından korktuklarını dile getirince⁷⁸ Allah güven telkin eden bir ayet göndermiş ve onları iknaya sevk etmiştir. “*Korkmayın, çünkü ben sizinle beraberim. İştirim ve görürüm.*” buyurarak zarar görmeyeceklerine, ağır yükleriyle yalnız bırakılmayacaklarına dair söz vererek gönüllerini ferahlatmıştır.⁷⁹ Allah bu ilahi desteğini Hz. Musa'ya dilinin akıcı olmadığından endişelendiği zaman kardeşi Hz. Harun'u ona yardımcı kılarak da vermiştir.⁸⁰ Ayrıca esasının yılana dönüşmesi mucizesinde ve sihirbazların yaptığı büyüler karşısında korkuya kapıldığı dönemde

⁷³ Bakara, 2/260.

⁷⁴ Zahir b. Awad el-Elmaî, *Kur'an'da Tartışma Metodları*, çev. Ercan Elbinsoy, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2011), 205; Erkan Yar, “Hz. İbrahim ve Akılcı Metodu”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, IV/2, (2006), 94-95.

⁷⁵ Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, çev. Bekir Topaloğlu-S. Kemal Sandıkçı, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015) II/199-200; Muhammed Çelik, *Kur'an'ın İknâ Husûsiyeti*, (İzmir: Çağlayan Yayınları, 1996), 45-46.

⁷⁶ A'râf, 7/143.

⁷⁷ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, IV/143.

⁷⁸ Tâ-Hâ, 20/41-45.

⁷⁹ Tâ-Hâ, 20/46.

⁸⁰ Kasas, 28/34-35.

de Allah onun üstün geleceğini vadederek ve emniyette olduğunu hatırlatarak korkularını gidermiş, bu teşvik edici delillerle vazifesini yapmaya ikna etmiştir.⁸¹

Peygamber olup olmadığı hakkında farklı görüşler bulunan Hz. Üzeyir Allah'ın alamet göndermesiyle ikna eylemine muhatap kılındığı kabul edilen diğer bir kişidir. Hz. Üzeyir ile ilgili olduğu rivayet edilen Bakara suresi 259. ayette yıkık dökük bir yerden geçen bu zat etrafındakileri görünce ölümlerin nasıl diriltileceğini düşünmeye başlamıştır. Buna mukabil Allah ona yüz yıllık bir uyku vermiş, bu süreç içinde yanında bulunan yiyeceklerin bozulmadan muhafaza edilmesini sağlamış, eşeğini ise sadece iskeletleri kalacak şekilde bırakmıştır. Allah'ın takdir ettiği süre dolunca uyandırılan Hz. Üzeyir bir gün uyuduğunu zannetmiş eşeğin kemiklerini görünce durumun zannettiği gibi olmadığını anlamıştır. Yaşanan olağanüstü olayın yanı sıra Allah yerdeki ölü hayvana da can vermiş böylece harabe bir yeri nasıl diriltilebileceğini delilleriyle ispatlamış, gücünü gözler önüne sermiş, bu kişinin aklındaki soruları yanıtlamıştır. Yaşadıklarından etkilenen zatın ağzından '*Şimdi iyice biliyorum ki, Allah her şeye kadirdir.*⁸² sözleri dökülmüş, Allah'ın ona gösterdiği işaretlerle ikna oluşunu dile getirmiştir.⁸³

İslam peygamberlerinden Zekerriyya bir alamet vasıtasıyla ileri yaşta çocuk sahibi olacağına ikna edilmiş nebidir. O, temiz bir zürriyet hayaliyle niyazda bulunduğu zaman Allah isteğini geri çevirmemiş ve evlat ile müjdelemiştir. Ancak eşinin ve kendisinin çocuk sahibi olmaya elverişsiz durumlarının ve yaşlılıklarının farkında olan Zekerriyya için bu fiziki olarak gerçekleşmesi zor bir eylemdir. Dolayısıyla bu mükâfat karşısında şaşkınlığa düşmüş, Allah onun bu hayretini gidermek, baba olacağına ikna etmek amacıyla sınırsız kudretine ve iradesine işaret eden deliller sunmuştur. Hiçbir şey yok iken insanı yaratan için imkânsız bir işin olmadığını, dilediğinde olağanüstü olaylar yaratarak ihtiyar bir kocadan ve kısır bir kadından çocuk dünyaya getirebileceğini açıklamıştır. Eşinin hamile kaldığını bilmek için Hz. Zekerriyya bir alamet görmeyi arzulamış Allah da işaret olarak üç gün konuşamayacağını vahyetmiştir.⁸⁴ Böylece Allah, peygamberi Zekerriyya'ya evlat sahibi olacağını ikna odaklı bir iletişim ile bildirmiştir.

⁸¹ Tâ-Hâ, 20/17-21; 65-68; Neml, 27/10; Kasas, 28/31.

⁸² Bakara, 2/259.

⁸³ Mâtürîdî, *Te'vilâtu'l-Kur'an Tercümesi*, II/196; Ömer İbn Kesîr, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, trc. Bekir Karlığa-Bedreddin Çetiner, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1993), III/1033-1034.

⁸⁴ Âl-i İmrân, 3/38-41; Meryem, 19/4-11. Ayrıca bk. Kâdî Beydâvî, *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*, trc. Şadi Eren, (İstanbul: Selsebil Yay., 2013) I/382; Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtu'l-Kur'an Tercümesi*, çev. Bekir Topaloğlu-S. Kemal Sandıkçı, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), IX/162-

Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed'e indirilmiş bir kitap olması hasebiyle peygamberlerin bireysel iknasına yönelik olduğu kabul edilen ayetlerin birçoğunda ondan bahsedilmiştir. Kur'an, bir beşer olan Hz. Muhammed'in vahyin tebliğ sürecinde üzüntü, endişe, korku gibi duygular yaşadığını bildirmiş ve bu hisler karşısında onu teskin etmeye yönelik ikna barındıran söylemlere yer vermiştir. Hz. Muhammed'in kaygılarının bir kısmının ona indirilen vahyin muhafaza edilmesiyle alakalı olduğu aktarılmıştır. Kur'an ayetlerine göre Hz. Muhammed Allah'ın mesajlarının korunmasıyla ilgili korkular hissetmiş; ayetleri unutma, emaneti saklayamama gibi endişelerden dolayı vahyin tamamlanmasını beklemeden aceleci bir şekilde tekrar ederek hafızasına almaya çalışmıştır.⁸⁵ Peygamberin bu hisleri ve davranışları karşısında Rahman, ayetlerin indirildiği şekliyle onun zihninde tutulacağı yani unutturulmayacağı ve insanlara aynen aktarılacağına güvencesini vermiştir. Ayrıca vahyin olumsuz hiçbir unsurdan etkilenmemesi sorumluluğunu üzerine almış, Kur'an'ın muhafazasına yönelik ağır yükü peygamberin omuzlarına bırakmamıştır. Bu kapsamda Allah, buyruklarını indirdiği gibi koruyacağını vadedmiştir.⁸⁶ Ayetlerin Hz. Muhammed'e geldiği anda ve sonrasında selamet ve güven içinde bulunacağı teminatının verilmesiyle onun vahyi unutacağına dair korku ve kaygılarından sıyrılmış bir halde emirleri almaya ikna olması sağlanmıştır. Böylece vahyin geliş sürecinde ondan beklenileni yapmaya yönlendirilmiştir.

Hz. Muhammed risaletini ilan ettikten sonra geçmiş peygamberlerin çoğunun başına geldiği gibi kavmi tarafından hor görülmesi, yalanlanmış, yalnız bırakılmaya çalışılmış ve türlü türlü işkencelere maruz kalmıştır. Bir insana üzüntü veren acı hissettiren bu durumlar karşısında Allah, peygamberini desteklemiş; üzüntü duymamaya ve vazifesini korkusuzca yerine getirmeye⁸⁷ ikna edecek delillerle onu yönlendirmiştir. *'Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır...'*⁸⁸ hitabıyla hiçbir şeyden korkmayarak görevini ifa etmesi istenmiş ve Allah'ın koruması altında olacağı güvencesi verilmiştir.⁸⁹ Bu teminat da peygamber üzerinde

164; Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, (Ankara: DİB Yay., 2012), I/354.

⁸⁵ Tâ-Hâ, 20/114; Kıyâme, 75/16. Ayrıca bk. Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî (ö. 256/870), *Sahihi Buhârî ve Tercemesi*, çev. Mehmed Sofuoğlu. (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 1989), XI/4950-4951 (No. 448).

⁸⁶ Hicr, 15/9; Kıyâme, 75/17-19; A'lâ, 87/6-7.

⁸⁷ İsmail Karaçam, *Sonsuz Mucize Kur'an*, (İstanbul: Çağ Yayınları, 1987), 444.

⁸⁸ Mâide, 5/67.

⁸⁹ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vili Âyi'l-Kur'an*, X/467; Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, III/284.

ikna edici etki yapmıştır. Nitekim Maide suresinin 67. ayeti geldikten sonra Hz. Muhammed'in, kendisini korumak için etrafında bulunan insanları evlerine gönderdiği rivayet edilmiştir.⁹⁰

Vahyi ve peygamberi insanlardan koruyacağını bildiren Allah, ifa ettiği görevden dolayı alay edilen, hakaretlere maruz kalan, mecnun olmakla itham edilen elçisine bu olumsuz davranışlara karşı sabırlı olmayı, karşılık vermemeyi ve aldırış etmemeyi tavsiye etmiştir.⁹¹ Ancak Allah öğüt vermekle yetinmemiş, nasihatlerinin eyleme dönüşmesine katkı sağlayacak bir ikna delili de sunmuştur. Bu amaçla Hz. Muhammed, Rahman'ın yardımına mazhar olma vadiyle desteklenmiştir. Bir mükâfat olarak değerlendirilebilecek bu teminat “*Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir! (Seninle) alay edenlere karşı biz sana yeteriz.*”⁹² ayetiyle dile getirilmiştir. Kavminin kötülüklerine karşı elem duyan peygambere Allah'ın onu yalnız bırakmayacağı, her daim yanında olacağı bildirilmiştir. Ayrıca Hz. Muhammed, Yaratıcı'nın onu üzenleri helak etmeye kadir olduğu hatırlatılarak teselli edilmiş ve alaylara, kötü sözlere aldırılmadan vazifesini yerine getirmeye yönlendirilmiştir.⁹³ Buradan hareketle ilahi yardım vadinin Hz. Muhammed'in yaşadığı ıstırapları dindirmeye ve kalbini ferahlatmaya yarayan, onun duygularına hitap eden ikna amaçlı bir teşvik olduğu söylenebilir.

Allah, tebliğ sürecinde üzüntüler ve sıkıntılar yaşayan Hz. Muhammed'i geçmiş elçilerin durumlarından bahsetmek suretiyle de ikna etme yoluna gitmiştir. Kur'an'a göre Hz. Muhammed'in insanlara ilettiği sözler, inançsız bireyler tarafından öncekilerin masalları ve yalan beyanatlar olarak nitelendirilmiş; ona sihirbazlık, şairlik yakıştırmaları yapılmış; insandan peygamber olmayacağı iddia edilerek o, Allah'ın elçisi kabul edilmemiştir.⁹⁴ Bu davranışlar insani duygulara sahip olduğu⁹⁵ ifade edilen peygamberi kederlendirince⁹⁶ Allah, benzer sıkıntılar yaşamış elçilerin hayatlarını Hz. Muhammed'e vahyederek onu teselli etmiştir.⁹⁷ Nitekim Kur'an'da “*Peygamberlerin haberlerinden, senin kalbini (tatmin ve) teskin edeceğimiz her haberi sana anlatıyoruz. Bunda sana gerçeğin bilgisi, müminlere de bir öğüt ve bir*

⁹⁰ Ebû İsâ Muhammed b. İsâ et-Tirmizî, *el-Câmi 'ul-Kebîr*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, (Beirut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1996), V/138, (No.3046); İbn Kesîr, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, V/2419.

⁹¹ Yûnus, 10/65; Nahl, 16/127; Tâ-Hâ, 20/130; Sâd, 38/17; Kâf, 50/39; Müzemmil, 73/10.

⁹² Hicr, 15/94-95.

⁹³ Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, çev. Y. Vehbi Yavuz, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), VIII/81-83.

⁹⁴ En'am, 6/25; İsrâ, 17/94; Enfâl, 8/31; Hicr, 15/6; Enbiyâ, 21/3-5; Furkân, 25/4-5; Sebe, 34/43; Sâffât, 37/36; Sâd, 38/4.

⁹⁵ Kehf, 18/110.

⁹⁶ Hicr, 15/97.

⁹⁷ İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine*, (İzmir: Işık Yay., 1994), 293-294.

uyarı gelmiştir.”⁹⁸ buyrularak bu duruma işaret edilmiştir. Böylece peygamber kıssaları, Hz. Muhammed'in üzüntülerinin ve kaygılarının dindirilmesine vesile⁹⁹ olacak bir ikna delili olarak Kur'an'da kullanılmıştır. Hz. Muhammed'e bildirilen kıssalarda ilahi emirleri insanlığa öğrettiği için önceki elçilerin başına gelenler anlatılmıştır. Halkları tarafından iftiraya uğradıkları, aşağılandıkları, eziyetlere maruz kaldıkları ancak bütün bunlara sabır gösterdikleri vahyedilmiştir.¹⁰⁰ Dolayısıyla bu şekilde muamele görmeyen Hz. Muhammed'e has bir durum olmadığı, hakkı tavsiye eden nebilerin hayatlarında imtihan sebebi olarak sıkıntıların bulunduğu haber verilerek sabretmesi istenmiştir.¹⁰¹ Böylece Hz. Muhammed ümitsizliğe düşmeden kararlı bir şekilde vazifesini yapmaya ikna olması için geçmiş peygamberlerin haberleri aracılığıyla yönlendirilmiştir.

Hz. Muhammed'in kişisel olarak ikna edilmesine yönelik konulardan birisi de tebliğ ettiği sözlere inanmayan insanlar karşısında kendisini helak edecek kadar üzülmesidir. Nitekim Hz. Muhammed Allah'ın vahyettiği sözlere kulak asmayanları, onu yalanlayanları gördükçe ahirette onları bekleyen kötü sondan dolayı üzülmüş, onların durumlarına acımıştır. Ayrıca Yaratan'ın sözlerine icabet etmemelerinden dolayı hiddetlenmiştir.¹⁰² Hissettiği bu duyguların yoğunluğu neredeyse onu mahvedecek bir boyuta ulaşınca Allah, peygamberini yatıştırmak, teselli etmek amacıyla ikna içeren bir hitapta bulunmuştur. O, “İman etmiyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin! Biz istesek onlara gökten bir mucize indiririz derhal ona boyun eğerler.”¹⁰³ buyrularak peygambere karşı gösterilen düşmanca tavırlara ve insanların imansızlıklarına üzülmemesini istemiştir.¹⁰⁴ Bu kapsamda Allah'ın inkârcıların hepsini bir alametle dize getirecek güçte oluşu hatırlatılmış ancak O'nun, iradeyi baskılayacak yolla beşeri itaate yöneltmediğine dikkat çekilmiştir.¹⁰⁵ Peygambere düşen görevin de Allah'tan aldığı emirleri insanlara ulaştırmak, öğüt vermek ve onları uyarmak olduğu vahyedilmiştir. Herkesi imana ulaştırmak gibi bir vazifesi bulunmadığından kendini mahvedecek kadar endişelenmemesi gerektiği bildirilmiştir.¹⁰⁶ Böylece Allah, teselli verici ve teskin edici bir ikna hitabıyla elçisi

⁹⁸ Hüd, 11/120.

⁹⁹ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, V/25.

¹⁰⁰ Âl-i İmrân, 2/184; En'am, 6/33-34; Hac, 22/42, 44. Ayrıca bk. İbn Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, VIII/4002.

¹⁰¹ İsmail Hakkı Bursevî, *Rûhu'l-Beyân Tefsiri*, IV/190; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, VII/287-288.

¹⁰² Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, IX/22-23.

¹⁰³ Şu'arâ, 26/3-4.

¹⁰⁴ Kehf, 18/6; Fâtır, 35/8. Ayrıca bk. İbn Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, XI/6054.

¹⁰⁵ Ebû Mansûr Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'an Tercümesi*, çev. Mehmet Erdoğan, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2015), X/324-325; Hayrettin Karaman vd., IV/144. Ayrıca bk. Yûnus, 10/99.

¹⁰⁶ Nûr, 24/54; Ankebût, 29/18; Fâtır, 35/23-24; Kâf, 50/45; Teğâbun, 64/12.

Hız Muhammed'i kendini harap etmeden ona emredilen şekilde vazifesini yapmaya sevk etmiştir.

Sonuç

Yaratan ve yaratılan arasındaki ontolojik farklılık Tanrı'nın emirlerinin ve isteklerinin neler olduğunu anlama hususunda bir engel teşkil etmiştir. Bilinmeyene inanmak mümkün olmadığından Yaratıcı insanla iletişim kurarak onu bilgilendirmeyi, kendisini anlatmayı ve buyruklarını duyurmayı amaçlamıştır. Bahsedilen gayeleri gerçekleştirmek için insanlar arasından elçiler seçmiş, onlar vasıtasıyla kendisini bilinir kılmıştır. İlahi dinler olarak kabul edilen Yahudilik ve İslamiyet bu anlayış çerçevesinde peygamberlerin insanlara Tanrı'dan haber getirdiğini kabul etmiştir. Bu iki dine peygamberlerin sahip olduğu özellikler, vahyin onlara ulaştırılma şekilleri gibi hususlar birbirinden farklı olsa da Tanrı'dan aldıkları emirleri insanlara iletme görevi peygamberlik inancıyla ilgili ortak nokta olmuştur. Kutsal kitaplar peygamberlerin bu vazifelerini yerine getirirken kimi zaman kişisel olarak ikna edilmeye yönlendirildiklerini bildirmiştir. Tanrı ve peygamberler arasında yaşanan ikna odaklı iletişim sürecinde Yaratıcı, elçilerini ikna etmeyi hedefleyen açıklamalar yapmış veya kanıtlar sunmuştur. Onların deliller aracılığıyla aklen ve ruhen tatmin olmalarını sağlamış; teskin, teselli, teşvik içeren işaretlerle onları desteklemiş; bu sayede iknaya sevk etmiştir.

Yahudilik ve İslamiyet'in peygamber olarak nitelendirdiği kişiler tamamen benzeşmemekle beraber her iki dinin kutsal kitabında adları yer alan ve bireysel olarak Tanrı ile aralarında ikna faaliyeti gerçekleştiği bildirilen peygamberler bulunmaktadır. Nuh, İbrahim ve Musa bu peygamberlerdendir. Tanah anlatılarına göre Nuh peygamber tufan sona erince dünyanın geldiği harabe halden, kendilerinin akıbetinden endişelenmiş; Tanrı'nın yeryüzünü tekrar yok edebileceği korkusuna kapılmıştır. Tanrı onun kaygılarını gidermek için soyunun bereketli kılınacağı, vahşi hayvanların onlara zarar vermeyeceği ve dünyayı bir daha böyle bir musibetle yok etmeyeceği teminatını vermiştir. Kur'an-ı Kerim ise Nuh peygamberin halkının inançsızlığı yüzünden yaşadığı sıkıntılar karşısında Allah tarafından teskin edilmesine değinmiş, tufanda boğulan oğlunun kurtarılmayacağına dair deliller sunularak ikna olduğundan bahsetmiştir. Tanah anlatılarına paralel olarak Tufan'dan sonra Hz. Nuh'un yaşadığı endişeler anlatılmış, Allah'ın selamet ve bereket vaadinde bulunarak onu iknaya sevk ettiği bildirilmiştir.

Tanah, Tanrı'nın İbrahim peygamberden yaşamını uzun süre idame ettirdiği topraklardan ayrılıp Kenan iline gitmesini istediği zaman onun teslimiyet gösterdiğini

fakat üzüntüler yaşadığını aktarmıştır. Tanrı onu ikna etmek için tedirgin olduğu meseleleri giderecek vaatlerde bulunmuş, zarar görmeyeceği ve insanlar tarafından destekleneceğini ifade ederek güven telkin etmiştir. Geç yaşına rağmen evlat sahibi olacağına da sözünü vermiş, yaşayacağı toprakların gelecekte onun soyuna mülk kılınacağını belirtmiştir. Kesik hayvan parçaları arasından ateş geçirme alametiyle de sözünün hakikatine İbrahim'i ikna etmiştir. Sünnet emrinin geldiği dönemde ise Yahve'nin, Tanrı korkusu hissettiren bir hitap ile İbrahim'e seslendiği böylece korku çekiciliği kullanılarak sünnet olmaya yönlendirildiği bildirilmiştir. Kur'ân ise İbrahim peygamberin ölümlerini dirilişi hakkında Allah'tan alamet istediğini vahyetmiştir. Onun aklen ve kalben bu olaya ikna olması için dört tane kuşun araç olarak kullanıldığı anlatılmıştır.

Tanah'ta Tanrı'nın bireysel ikna amacıyla yönlendirdiği peygamberlerden biri de Musa'dır. Tanrı'nın ona verdiği elçilik vazifesini kabul etmede isteksiz davranmış, insanların kendisini dinlemeyeceğini düşünmüştür. Tanrı ise onu yalnız bırakmayacağını sözünü vermiştir. Ayrıca maddi mucizelerle destekleyerek onu ikna olmaya teşvik etmiştir. Fakat Musa'nın korkularının devam etmesi Tanrı'yı öfkelenmiştir, ikna olmasını beklemeden Mısır'a gitmesini emretmiştir. Kur'ân ise Musa peygamberin Allah'ı görme isteğinden ve bir mucize aracılığıyla bu talebin mümkün olmayacağına ikna edilmişinden bahsetmiştir. Ayrıca Musa peygamberin Firavun'a gönderiliş sürecinde duyduğu kaygılara değinmiştir. Tanah'ta verilen desteğe benzer şekilde Allah'ın, yardım vaadiyle Hz. Musa'ya güvence vermesi ve mucizelerle kuvvetlendirerek vazifesini yapmaya ikna etmesi anlatılmıştır.

Tanah; Yeşu, Yereya, Hezekiel gibi peygamberlere Tanrı yardımı vaadedildiğinden bahsetmiştir. Bu sözle gönüllerinin tatmin edildiği, emniyette hissettirildikleri böylece vazifelerini korkusuzca yapmaya yönlendirildikleri vurgulanmıştır. Bu kişilerin yanı sıra Ninova kentinin helak edilmemesine kızan Yunus peygambere, hatasını hissettirmeyi amaçlayan bir ikna delili sunulmuştur. Ayrıca Tanah'ta hikmetli kişilerden kabul edilen fakat peygamber olarak sayılmayan Eyüp ile Tanrı arasında gerçekleşen ikna edici iletişim süreci anlatılmıştır. Gidyon adlı hakimnin Tanrı tarafından vazifelenmesi karşısında ikna olmak için çeşitli alametler talep etmesi ve onun isteklerinin yerine getirilerek inandırılmasına yönelik deliller de Tanah'ta yer almıştır.

Kur'ân, Tanah'tan farklı olarak Hz. Üzeyir'in ikna edilmesine değinmiştir. Allah'ın onu yüz yıllık bir uykudan diriltme suretiyle ölümlerini hayat bulacağına inandırmasından bahsetmiştir. Bunun yanı sıra Hz. Zekeriyya evlat sahibi olacağına

ikna edilmesi anlatılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm, İslam dininin teşekkül etmesinde merkezi rol üstlenen Hz. Muhammed'in Allah tarafından ikna edilmesine dair ayetlere de yer vermiştir. Onun tebliğ vazifesini ifa ederken vahyin korunmasıyla ilgili duyduğu korkulara; insanların inançsızlıkları, alayları, hakaretleri gibi elem verici durumlar karşısında hissettiği üzüntülere değinilmiştir. Bu olaylar sonrasında Allah, Hz. Muhammed'in kişisel olarak ikna edilmesine yönelik hitaplarda bulunmuş, gönlünü tatmin eden deliller sunmuş, onu teselli ederek vazifesini yapmaya teşvik etmiştir. Bu kapsamda Allah, vahyin korunmasını üstlenmiş; geçmiş peygamberlerin sıkıntılı hayatlarını ona anlatmış, vazifesinin sadece tebliğ etmek olduğunu hatırlatmıştır. Sonuçta birtakım benzerlik ve farklılıklarla birlikte Tanah'ta ve Kur'ân'da, Tanrı'nın elçi olarak seçtiği kişileri birtakım deliller sunarak yönlendirdiği, ikna ettiği kutsal kitap anlatılarıyla ortaya koyulmuştur.

Kaynakça

- Adam, Baki. *Hazreti Musa*. İstanbul: İlgî Kültür Sanat, 2019.
- Armstrong, Karen. *Tanrı'nın Tarihi*. çev. Oktay Özel, Hamide Koyukan, Kudret Emiroğlu. İstanbul: Pegasus Yayınları, 5. bs., 2018.
- Besalel, Yusuf. "İyov". *Yahudilik Ansiklopedisi*. I/267-268. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2001.
- Besalel, Yusuf. "Yona". *Yahudilik Ansiklopedisi*. III/794. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2002.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail (ö. 256/870), *Sahihi Buhârî ve Tercemesi*. çev. Mehmed Sofuoğlu. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1989, XI/4950-4951.
- Çelik, Muhammed. *Kur'ân'ın İknâ Husûsiyeti*. İzmir: Çağlayan Yayınları, 1996.
- Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. Bekir Topaloğlu-S. Kemal Sandıkçı. II. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.
- Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. S. Kemal Sandıkçı. VII. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.
- Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. Y. Vehbi Yavuz. VIII. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.
- Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. Mehmet Erdoğan. X. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.
- Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. Bekir Topaloğlu-S. Kemal Sandıkçı. IX. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.

Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. S. Kemal Sandıkçı. XII. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.

Ebû Mansûr Mâtürîdî. *Te'vilâtu'l-Kur'ân Tercümesi*. çev. S. Kemal Sandıkçı. XIII. İstanbul: Ensar Yayınları, 2015.

Elmaî, Zahir b. Awad. *Kur'ân'da Tartışma Metodlar*. çev. Ercan Elbinsoy. İstanbul: Pınar Yayınları 3. bs., 2011.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'ân Dili*. X Cilt. (Sadeleştirme). İstanbul: Azim Dağıtım, ts.

Emil G Hirsch. "Gideon". *The Jewish Encyclopedia*. V/660-662. New York-London: Funk end Wagnalls Company, 1906.

et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *el-Câmi'u'l-Kebîr*. thk. Beşar Avvâd Mâruf. C. V, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1998.

Farsi, Moşe. *Tora ve Aftara (Bereşit)*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2. bs., 2012.

Farsi, Moşe. *Tora ve Aftara (Şemot)*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2. bs., 2007.

Gaon, Sa'adya. *Tefsîru't-Tevrat bi'l-Arabiyye-Tevrat (Tora) Tefsiri*. II Cilt. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.

Gürkan, Salime Leyla. *Anahatlarıyla Yahudilik*, Ankara: İsam Yayınları, 2014.

Harman, Ömer Faruk. "Yahudilik (İnanç Esasları)" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XLIII/201-207, İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Izutsu, Toshihiko. *Kur'ân'da Allah ve İnsan*. çev. Süleyman Ateş. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.

İsmail Hakkı Bursevî, *Rûhu'l- Beyân Tefsiri*, çev. Abdullah Öz, vd. X Cilt. İstanbul: Damla Yayınevi, 8. bs., 2002.

Kâdî Beydâvî. *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*. trc. Şadi Eren. İstanbul: Selsebil yayınları, 2013) I/382.

Karaçam, İsmail. *Sonsuz Mucize Kur'ân*, İstanbul: Çağ Yayınları, 1987.

Karaman, Hayrettin vd. *Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*. V Cilt, Ankara: DİB. Yay., 4. bs., 2012.

Kur'ân-ı Kerim Açıklamalı Meâli, çev. Karaman, Hayrettin-Ali Özek-İbrahim Kâfi Dönmez-Mustafa Çağrıncı-Sadrettin Gümüş-Ali Turgut. Ankara: 3. bs., TDV Yayınları, 2019.

Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)-Yeni Çeviri- İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2011.

Küçük, Abdurrahman-Günay Tümer-M. Alparslan Küçük. *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2014.

Louis F. Hartman-S. David Sperling. "God, Names of". *Encyclopaedia Judaica*. Ed. Fred Skolnik-Michael Berenbaum, VII/673. Jerusalem: Keter Publishing House, Second Edition, 1945.

MacDonald, William. *Kutsal Kitap Yorumu- Eski Antlaşma Serisi. II*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2005.

MacDonald, William. *Kutsal Kitap Yorumu-Eski Antlaşma Serisi. I*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004.

Musa b. Meymûn. *Delâlet 'ul-Hâirîn*. I-III. çev. Özcan Akdağ.-Osman Bayder. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019.

Ömer İbn Kesîr. *Hadislerle Kur'ân-ı Kerîm Tefsiri*. XV Cilt. trc. Bekir Karlığa-Bedreddin Çetiner. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1993.

Örs, Hayrullah. *Musa ve Yahudilik*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1966.

Polater, Kadir. "Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes'e Göre Yunus Kıssası", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 7/2,(2007), 133-162.

Rabinowitz, Louis Isaac, "Prophets and Prophecy", *Encyclopaedia Judaica*, Ed. Fred Skolnik-Michael Berenbaum. XVI/566-581. Jerusalem: Keter Publishing House, Second Edition, 1945.

Sinanoglu, Mustafa. *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerîm'de Nübüvvet*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995.

Şengül, İdris, *Kur'ân Kıssaları Üzerine*, İzmir: Işık Yay., 1994.

Taberî, Muhammed b. Cerir. *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Şâkir-Mahmûd Muhammed Şâkir. X. Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, 3. bs. 1388/1968.

Yar, Erkan. "Hz. İbrahim ve Akılcı Metodu", *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, IV/2, (2006), 87-104.

<https://www.sefaria.org/Chizkuni> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

<https://www.sefaria.org/texts/Tanakh/Rishonim%20on%20Tanakh/Abarbanel> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

<https://www.sefaria.org/texts/Tanakh/Rishonim%20on%20Tanakh/Ibn%20Ezra> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

<https://www.sefaria.org/texts/Tanakh/Rishonim%20on%20Tanakh/Ramban> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

<https://www.sefaria.org/texts/Tanakh/Rishonim%20on%20Tanakh/Rashi> Erişim Tarihi: 15.11.2021.

<https://www.sefaria.org/texts/Tanakh/Rishonim%20on%20Tanakh/Sforno> Erişim Tarihi: 15.11.2021.